

Juraj ŠEDIVÝ – Hana PÁTKOVÁ,
Vocabularium parvum scripturae latinae, Paško, Bratislava – Praha 2008

112 s., ISBN 978-80-969997-6-7

Dlouho avizovaný a očekávaný slovník odborné paleografické terminologie je výsledkem mezinárodní spolupráce tzv. *Latin Paleography Network – Central and Eastern Europe*, založené v Praze roku 2002 paleografy a epigrafiky ze střední a východní Evropy. Jedná se o vícejazyčný glosář, jenž by měl dle přání autorů pomoci „k lepšímu vzájemnému porozumění a recepci odborných publikací“ (s. 21). Práce na *Vocabulariu* trvaly více než pět let, během nichž se v rámci odborných debat snažil mezinárodní tým o odstranění dosavadní terminologické spleti. Cílem projektu bylo vytvořit nejzákladnější glosář termínů používaných při popisu písma (z hlediska morfolgie, názvů písmen a pomocných znamének), stranou zůstaly jednotlivé druhy a typy písma.

Publikace obsahuje úvod ve všech jazycích slovníku (němčina, čeština, slovenština, polština, maďarština, litevština a ruština) a navíc také v angličtině. Druhou část tvoří samotný slovníček, jehož hlavním jazykem byla určena němčina. Terminologické názvy doplňuje bohatý obrazový doprovod, ten je ovšem opatřen pouze základním komentářem bez obsírnějšího vysvětlení. Tento systém ulehčí orientaci odborníkovi, ale – jak si jsou také autoři jasně vědomi – omezuje použití slovníčku pro didaktické účely a rovněž laická veřejnost je tímto faktem v užívání slovníku znevýhodněna.

V závěru knihy autoři představují plán vytvoření druhé, rozšířené verze, která by měla obsahovat další jazyky regionu střední a východní Evropy, především chorvatštinu, rumunštinu a slovinštinu. Badatelé by jistě v tomto rozšířeném vydání přivítali i zohlednění francouzské a anglické terminologie, kde jsou v současnosti odkázáni na vyhledávání v dalších dílech slovníků.

JIŘÍ PETRÁŠEK

Jaroslav MEZNÍK, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, usp. Tomáš BOROVSKÝ a Martin WIHODA ve spolupráci s Davidem KALHOUSEM a Demeterem MALAŤÁKEM, Maticе Moravská, Brno 2008

456 s., ISBN 978-80-86488-49-3

Sborník s poetickým názvem *Tvář stárnoucího středověku* byl vydán k nedožitým 80. narozeninám významného brněnského medievisty Jaroslava Mezníka. V úvodním sugestivním zamýšlení sledoval František Šmahel vývoj výrazné Mezníkovy osobnosti od počátků vědecké dráhy v semináři Jindřicha Šebánka a vyzdvihl autorův přínos pro historické poznání. Mezníkovo dílo je v rámci předkládaného výboru soustředěno do tří základních tematických okruhů: *Čechy a Morava za vlády Lucemburků*, *Město a měšťané pozdního středověku* a *Hospodářské proměny pozdního středověku*. Koncepti sborníku se poněkud vymyká úvodní studie *Etika historikovy práce*. Mezník v ní prozrazuje mnohé jak o svém přístupu k morálnímu aspektům historikovy práce, tak především sám o sobě.

Editorům se podařilo shromáždit reprezentativní průřez Mezníkových statí, mezi nimiž vzhledem k autorovu dlouholetému zájmu logicky převažují analytické sondy do sociálních a hospodářských dějin středověkých měst (za mnohé jiné lze uvést studie *K otázce struktury českých měst v době předhusitské a Vlastnictví rent na Starém Městě počátkem 15. století*). Ve výboru lze postrádat pouze studii *K problematice středověkého patriciátu*, v níž se Mezník zaměřil na samotný termín patriciát; jeho definice patří dodnes v českém prostředí k nevystižnějším. S pojmem patriciát se v tomto souborném díle setkáváme takřka na každém kroku a zařazení výše uvedené studie by čtenáři pomohlo pochopit, jakým způsobem autor s termínem nakládal a jak definoval horní vrstvu městského obyvatelstva v předních českých a moravských městech.

Výběr studií umožňuje porozumět, s jakou systematickostí si Mezník jednotlivými studii připravoval půdu pro pochopení fungování městské společnosti jako celku. Dané poznatky nakonec znamenitým způsobem zhodnotil v monografii

Praha před husitskou revolucí, která mohla vyjít až téměř dvě desetiletí po jejím sepsání, v roce 1990. Na stránkách této knihy Mezník naplno využil metodologické přístupy, které v dané době ještě ani nenalezly své pojmenování. Jedná se především o prosopografii, reflektující kolektivní chování skupin městského obyvatelstva, k jejímž rozvoji došlo až mnohem později. Můžeme jenom litovat, že se až na několik výjimek Mezník vydal pouze po „*Cestě Prahy k husitské revoluci*“, jak se původně kniha měla nazývat, ale ke zpracování samotného vývoje pražského souměstí během revoluce a v porevolučním období se již nedostal. Nutno podotknout, že tento dluh v české mediévistice přetrvává i nadále. Mezník totiž svůj další zájem zaměřil na moravské dějiny, výsledkem čehož byla vynikající syntéza *Lucemburská Morava 1310–1423*. Některé přípravné studie byly rovněž zařazeny do předkládaného sborníku (například *Politika moravských markrabat Jana Jindřicha a Jošta; Markrabě a páni. K mocenskému dualismu na Moravě v době předhusitské*).

Výborem Mezníkových prací se čtenáři dostává do rukou ucelený soubor třiačtyřiceti studií, mezi kterými nechybí rovněž některé významné eseje (*Česká a moravská šlechta ve 14. a 15. století; Jeroným Šrol. Úvahy o osudech jednoho husity*). Přestože řada dílčích závěrů a tvrzení zajisté v budoucnu dozná úprav či změn, již nyní prokázaly Mezníkovy průkopnické analýzy svoji kvalitu a významný metodologický přínos. Bezesporu to dokládá samotný fakt, že po mnoha letech dochází k jejich opětovnému vydání v původní nepřepřacované podobě.

MARTIN MUSÍLEK

Miroslav FLODR, *Brněnské městské právo na konci středověku*, Archiv města Brna, Brno 2008 (= Brno v minulosti a dnes, Supplementum 7)

160 s., ISBN 978-80-86736-11-2

Předkládaná publikace představuje dosud poslední díl pozoruhodné mozaiky rekonstruující podobu brněnského městského práva v období středověku, kterou již více než patnáct let systematicky sestavuje Miroslav Flodr. Po třisvazkové edici *Právní knihy města Brna z poloviny 14. století* (1990–1993) následovala obsáhlá monografie věnovaná počátkům brněnského městského práva (2001) a edice *Pamětní knihy z let 1343–1379*

(2005). V roce 2006 vyšla útlá publikace o brněnském městském právu v období po smrti autora Právní knihy notáře Jana (1359–1389), doplněná v roce 2007 edicí nálezů brněnského městského práva do roku 1389. Roku 2008 pak vyšla péčí Miroslava Flodra také *Příručka práva městského* (tzv. *Manipulus*), kterou sestavil jiný notář města Brna, Jan z Gelnhausenu, v poslední třetině 14. století.

Anotovaná kniha postihuje vývoj brněnského městského práva v období od roku 1389 do konce 15. století. Navazuje tedy na výklad o brněnském právu po smrti notáře Jana, a to nejen chronologicky, ale i svou strukturou. Také zde je text rozdělen na dvě základní části – první obsahuje obecnou charakteristiku rozvoje brněnského práva v daném období, v druhé, obsáhlejší části věnuje Flodr pozornost relevantním písemnostem dané doby. V úvodu autor stručně nastiňuje politické pozadí, respektive vývoj vztahů mezi městem Brnem, zeměpánem a stavy. Upozorňuje rovněž na soudobou tendenci k romanizaci práva, jež dle autorova soudu zpětně potvrzuje mimořádnou progresivitu brněnského práva, které bylo už v době svého vzniku na římském právu založeno. Toto konstatování je na několika místech knihy zdůrazněno, a právě v „modernosti“ Právní knihy spatřuje Flodr jeden z důležitých důvodů její popularity ve sledovaném období.

První část knihy je zaměřena na nejdůležitější nositele rozvinuté právní tradice města Brna, tedy na přísežné a notáře. Následuje přehled písemností, ze kterých je možné podobu práva rekonstruovat, přičemž hlavní pozornost je ve shodě s dobovým nahlížením věnována opisům Právní knihy, jejichž vznik spadá do období 1389–1500, s přihlédnutím ke všem moderními modifikacím a posunům. Odchytky od normy představované podle autora výlučně textem původní Právní knihy jsou hodnoceny vždy negativně („*opomenutí a vynechání obsáhlejších textů, či dokonce celých kapitol, musíme klasifikovat jako nadměrně podivný a naprosto nepřijatelný postup*“ s. 79), a to ne zcela v souladu s dobovým nahlížením na proces nalézání práva i jeho zaznamenávání, jež bylo výrazně dynamičtější než dnes.

Velmi stručně jsou dále zmíněny subsidiární zdroje využívané v rámci brněnského práva – vedle již zmiňovaného práva římského naznačuje Flodr v souladu s potřebami doby i vliv práva církevního a zemského. Autorovu zájmu pak v následující části nešla ani panovnická privilegia pro město Brno jako jeden ze základů brněnského